

La cooperació entre territoris a partir de la xarxa europea PATRIM

L'octubre de 2008 va néixer la xarxa de cooperació transfronterera PATRIM. El seu objectiu era crear un entorn permanent de col·laboració, suport, intercanvi d'experiències i bones pràctiques entre museus, ecomuseus i centres d'interpretació pirinencs. Des d'aleshores fins a l'actualitat, i després de més de dotze anys de feina, el que es va iniciar com un primer projecte carregat d'il·lusió però també amb moltes incerteses ha esdevingut una realitat estable i sòlida.

La xarxa va anar creixent incorporant nous museus que creien fermament en la cooperació com una de les millors estratègies per preparar el futur. Un futur que es planteja complex i difícil de preveure. Per tant, en tots aquests anys s'han desenvolupat interessants accions i productes conjunts.

Cal esmentar, entre d'altres, l'organització d'exposicions itinerants; l'elaboració d'estudis i planificacions en l'àmbit del turisme; accions en la millora de l'accessibilitat física, cognitiva, econòmica, cultural i social als centres; l'edició de publicacions i promocions conjuntes; accions d'intercanvi entre tècnics i tècnics dels centres o entre aquests/es i la població de proximitat (com escolars o associacions); la creació d'instruments de gestió compartits, o, per finalitzar, l'organització d'espais de debat, reflexió i discussió per adaptar aquests equipaments a les noves realitats i demandes socials. Totes aquestes accions han estat necessàries perquè els centres patrimonials segueixin sent útils per a la població i el desenvolupament territorial pirinenc.

La consolidació d'aquesta xarxa ha estat possible gràcies a les ajudes del programa operatiu de cooperació territorial Espanya-França-Andorra (Interreg - Poctefa). Així, es va obtenir una ajuda d'aquest programa per al període 2010-2012. Posteriorment, el 2014, es va aconseguir un altre projecte Interreg - Poctefa, aquest cop anomenat Patrim II, que va permetre fer un pas important en l'evolució d'aquesta xarxa transfronterera. En aquest cas, l'objectiu principal va ser la consolidació i la creació d'una plataforma

Jordi Abella i Pons,
antropòleg, director
de l'Ecomuseu de les
Valls d'Aneu

Pauline Chaboussou,
directrice du
Patrimoine à la
Communauté
de Communes
Couserans-Pyrénées

estable de treball, totalment articulada i que anés més enllà d'una simple cooperació puntual. Es va aconseguir més grau de compromís i de cohesió entre els membres. Es van realitzar viatges conjuntament per conèixer exemples de bones pràctiques i es van dur a terme estudis de públic que ens van ajudar a focalitzar millor les estratègies per ser més accessibles a tot tipus de col·lectius, i vam començar a explorar l'àmbit del patrimoni cultural com un bon instrument de desenvolupament local i econòmic per als Pirineus.

Finalment, el 2018 aconseguim fer el pas definitiu per a la consolidació de la xarxa amb un nou projecte Interreg - Poctefa, en aquest cas anomenat PATRIM+ (xarxa pirinenca de centres de patrimoni i innovació rural). Això ha suposat la incorporació de nous socis a la xarxa i que aquesta s'hagi estès a altres territoris del Pirineu en els quals anteriorment no era present.

La xarxa està integrada per la Communauté de Communes Couserans-Pyrénées, el Consorci Ecomuseu de les Valls d'Àneu; l'Ajuntament d'Ayerbe, la Commune de Beudéan, la Comarca del Somontano de Barbastre, el Syndicat Mixte du Musée de l'Aurignacien, l'Ajuntament de Graus, Kó Gestió Cultural / Caserío-Museo Igartubeiti, el Centre d'Estudis del Patrimoni Arqueològic de la Prehistòria - Universitat Autònoma de Barcelona, la Comarca Foia d'Osca / Plana d'Osca, i la Universitat del País Basc / Euskal Herriko Unibertsitatea.

Aquest tercer projecte aporta una novetat important. A més d'ecomuseus, museus i centres patrimonials, com a membres de la xarxa s'hi han incorporat noves institucions científiques i socials que també tenen com un dels seus eixos de treball principal la conservació, la gestió i la dinamització del patrimoni local del Pirineu.

És el cas de les universitats, que per primera vegada s'integren plenament a la xarxa PATRIM, no com a assessors puntuals, com havia succeït en fases anteriors, sinó com a socis i membres actius i de ple dret. Aquesta incorporació ens ha permès obrir nous escenaris de col·laboració estratègica molt potent i de llarg recorregut. Per primera vegada en la gestió patrimonial dels Pirineus, es creen connexions entre el món de la gestió local i tècnica, moltes vegades de base municipal o comarcal, amb el món del coneixement, de la teorització i de la conceptualització, de la universitat. Aquesta combinació obre un nou marc estructural que permet un interessant apropament entre dos sectors que, per desgràcia, tradicionalment havien tingut poc contacte i diàleg.

En aquest sentit, i aprofitant aquesta aliança estratègica entre museus i universitats, PATRIM+ planteja l'elaboració d'un instrument de gestió, en forma de manual i de fàcil accés, com una de les accions més visibles del projecte. Elaborat per diferents especialistes en la gestió patrimonial i en museus, aquesta publicació cerca ajudar i acompanyar els/les tècnics/tècniques i gestors/gestores que treballen, moltes vegades de forma aïllada i sense marcs de referència, a la primera línia de la conservació, la posada en valor, la gestió i la dinamització del patrimoni material o immaterial, cultural o natural. Aquesta publicació té, doncs, com a objectiu principal ajudar-nos a afrontar els actuals i futurs reptes culturals, socials i econòmics de la gestió patrimonial dels Pirineus, però és perfectament aplicable també a altres zones rurals i de muntanya d'Europa.

Des de PATRIM+ també s'ha produït l'exposició itinerant *Quan el món va començar...*

Mites i llegendes del Pirineu, que es pot veure en quatre llengües (català, euskera, castellà i francès) i que mostra la riquesa i la diversitat del patrimoni oral conservat a les valls dels dos vessants del Pirineu, però reflex també de la unitat cultural pirinenca. Aquesta exposició és itinerant pels diferents centres i museus que integrem la xarxa PATRIM.

També s'han desenvolupat altres productes conjunts, com un vídeo promocional (<https://www.youtube.com/channel/UCwHvEfQc4QNBefTYPCmuHSw>) o s'han organitzat diverses jornades de debat i formacions sobre patrimoni i Pirineus. En aquest sentit cal destacar la jornada d'estudi *Dones pirinenques que han mogut muntanyes*, dedicada a les dones del Pirineu que han jugat un paper fonamental en la història i la cultura del Pirineu i que malauradament acostumen a passar desapercebudes o supeditades al poder masculí. S'han organitzat altres jornades, com el seminari *Gestionar museus en els Pirineus. Fortaleses i debilitats*, celebrades a la Universitat del País Basc, a Donosti, el 13 de desembre de 2019, o les jornades *Museus locals. Reptes i perspectives de futur*, que van tenir lloc a l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu, a Esterrí d'Àneu, del 6 al 9 de juny.

La xarxa PATRIM ha estat també una eina important per millorar la comunicació en l'àmbit local i arribar a un públic més ampli, un instrument per reivindicar el paper social dels museus i una base de treball cooperatiu per tal de posar al mapa els museus pirinencs com una estratègia de futur important. Sens dubte, la creació d'estructures estables i el treball en xarxa, en tots els àmbits possibles (local, nacional i internacional), és un dels camins més evidents i sòlids que tenim al davant i al qual tenim accés des de l'àmbit del patrimoni cultural. I aquest darrer any, amb la terrible pandèmia global que hem patit, n'és un bon exemple. Gràcies a les xarxes i al treball conjunt hem pogut aguantar molt millor la situació i el fet de compartir estratègies ens ajuda a plantejar un futur més optimista, que no si hem de treballar des de la solitud de la individualitat.

